

Komunikazio-kompetentziaren ebaluazioa eremu urriko hizkuntzak biziberritzeko lurraldeetan. EGAREN proba idatzia*

Paula Elosua

UPV/EHUko Psikologia Fakultatea
paula.elosua@ehu.eus

Antton Peñalba

EGAKo zuzendari akademiko ohia
anttp@gmail.com

Laburpena. Eremu urriko hizkuntzak biziberritzeko lurraldeetan, hizpide da hizkuntza gutxituan komunikatzeko kompetentzia nola aitortzen den gizarte- zein politika-mailan. Izan ere, herritarren lehen hizkuntza edozein dela ere, komunikazio-kompetentzia egiaztatzearen ondorioak larriak izan daitezke hainbat egoeratan. Ikuspuntu psikometrikotik komunikazio-kompetentzia ebaluatzeko tresnek xede duten populazioa askotarikoa denez, lehen hizkuntza askotarikoa, ezinbestekoa da lortzen diren emaitzen baliagarritasuna talde horietan guztietan bermatzea. Lan honetan, Euskararen Gaitasun Agiria (EGA) eskuratzeko proba aztertu dugu, eta bereziki, proba idatziaren inbariantza ebaluatu dugu. Emaitzek erakutsi dute EGAREN proba idatzian inbariantza dagoela, nahiz eta, oro har, emaitzak altuagoak izan diren lehen hizkuntza euskara dutenen artean gainerakoen artean baino. Lan honek, halaber, azpimarratu du zein garrantzitsua den komunikazio-kompetentzia ebaluatzeko proben bidez lortutako emaitzen baliagarritasun-analisiak egitea, probatan oinarrituta hartzen diren erabakiak zuzenak eta bidezkoak izan daitezen. • *Hitz gakoak:* eremu urriko hizkuntzak biziberritzea, hizkuntzazko komunikazio-kompetentzia, EGA, baliagarritasuna.

Abstract. In regions seeking to strengthen and revitalise their lesser-used languages, the question of how to measure and verify communication competence is the subject of much debate at both a social and political level. The act of verifying speakers' communication competence in a specific language, regardless of their mother tongue, may have serious consequences in certain situations. From a psychometric perspective, since the target population of communication competence assessment instruments is very diverse, with a range of different mother tongues, it is vital to guarantee the usefulness of the results obtained for the entire group. This paper analyses the exam which must be passed in order to obtain the Basque Language Proficiency Certificate (*Euskararen Gaitasun Agiria* - EGA), with particular attention being paid to the invariance of the written test. The results reveal a good level of invariance in the EGA test, although in general, the results obtained by native Basque speakers are higher than those obtained by other groups. The paper also highlights the importance of conducting usefulness analyses on the results obtained using communication competence assessment tests, in order to ensure that the decisions made on the basis of these tests are correct and fair. • *Key words:* lesser-used language revitalisation, language communication competence, EGA, usefulness.

* Eskerrak: Lan hau Euskal Herriko Unibertsitatearen laguntzaz egin da (GIU15/24, GIU18/88).

SARRERA

I Europako 31 erakunde publikok zein pribatuk bere egin duten Hizkuntzen Europako Erreferentzia Marko Bateratuak (EEMB) bigarren hizkuntzak (H2) irakasteko, ikasteko eta ebaluatzeko taxutze-marko orokorra eskaintzen du. EEMBk, ordea, ez du lehenengo hizkuntzaz (H1) hitz egiten; markoak ez du lehenengo hizkuntzetako irakaste- ikaste-prozesuak eta ebaluazioa aztertzen. Hala ere, eremu urriko hizkuntzak biziberritzeko lurraldeetan, Europako Markoaren eredua H1ekin ere erabiltzen da. Hau da, H1eko eta H2ko hiztunak paradigma berarekin edo aterki bakar baten azpian ebaluatzen dira. Horixe gertatzen da, hain zuzen ere, bi hizkuntza ofizial dituzten autonomia -erkidegoetan: Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE), Nafarroan, Katalunian, Valentzian eta Galizian. Autonomia erkidego horiek euskararen, katalaneraren, valentzieraren eta galizieraren gaitasun-agiriak ematen dituzte. Nazioarteko ikuspuntutik, non ingeles-kompetentzia egiaztatzea ohikoa den, ulergaitza izan daiteke norberaren lehen hizkuntzaren gaitasun-agiria behar izatea. Eremu urriko hizkuntzen egoera diglosikoak eta horiek biziberritzeko planek argitu dezakete, ordea, gaitasun-agiri horiek zergatik behar diren.

Eremu urriko hizkuntzak biziberritzeak, oro har, bi helburu nagusi ditu: hiztunen kopurua zabaltzea eta hizkuntzaren egoera sendotzea. Bata zein bestea lortze-bidean, hizkera estandarra bultzatu, sendotu eta hedatu da. Hizkuntzaren estandarizazioak hizkuntza bera garatu eta komunikazioa erraztu ez ezik, gizarte-kohesioa bultzatu eta hezkuntza-ikasmaterialetan hizkuntza komuna edota estandarra erabiltzea ere ahalbidetzen du (Garvin, 1993; Lane, 2014). Dena dela, aitortu beharra dago hizkuntza estandarizatzeko prozesu horrek badituela albo-kalteak ere, hizkuntza ez-estandarren (euskalkien eta hainbat herri-hizkeren) zenbait forma eta hizkera-molde galtzea, alegia (Milroy, 2001).

Eremu soziolinguistiko batean bi hizkuntza edo gehiago harremanetan egoteaz gain, hizkuntza ofizial bat baino gehiago dagoenean eta gainera hizkuntza horietakoren bat estandarizatzeko eta biziberritze-prozesuan dagoenean, eremu horretako herritarrek, askotan, erakutsi behar izaten dute eremu urriko hizkuntzan jarduteko komunikazio-kompetentzia dutela, bai esparru publikoan bai pribatuan lana eskuratu edo lanean irauteko. Komunikazio-kompetentzia egiaztatzearen oinarrian ideia nagusi bat dago: herritar ororen hizkuntza-eskubideak onartzea eta babestea, alegia. Hizkuntza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalaren 3.

**Eremu urriko
hizkuntzak
biziberritzeko
lurraldeetan,
Europako
Markoaren
eredua H1ekin
ere erabiltzen da.
Hau da, H1eko
eta H2ko
hiztunak
paradigma
berarekin edo
aterki bakar
baten azpian
ebaluatzen dira.**

Proben helburua izangaien kompetentzia neurtzea da, eta komunikazio-kompetenziaren kasuan, maiz, erreferentetzat EEMB hartzen da. Baina edozein neurketa-tresna baliagarria izango bada, eskakizun tekniko ugari bete behar ditu, eta psikometria da neurketa-tresna horien kalitateaz arduratzen den jakintza-arloa (ikus Elosua, 2005, 2010).

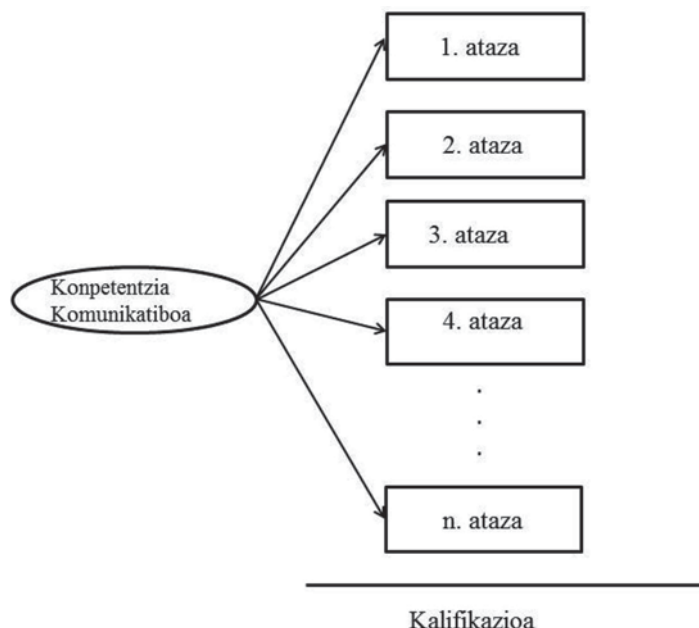
artikuluak (UNESCO, 1996) herritar orori bere hizkuntza erabiltzeko eskubidea aitortzen dio, bai eremu publikoan bai pribatuan, eta printzipio orokor hori jasoa dago lurralde bakoitzaren legerian, hain zuzen ere, hizkuntzei lege-estatusa emateko.

KOMUNIKAZIO-KONPETENTZIA TALDE HETEROGENEOETAN. EMAITZAK BALIAGARRIAK DIRA?

I Edozein hizkuntzatan komunikazio-kompetentzia egiaztatzeko, estandarizaturiko probak (azterketak) erabiltzen dira. Proben helburua izangaien kompetentzia neurtzea da, eta komunikazio-kompetenziaren kasuan, maiz, erreferentetzat EEMB hartzen da. Baina edozein neurketa-tresna baliagarria izango bada, eskakizun tekniko ugari bete behar ditu, eta psikometria da neurketa-tresna horien kalitateaz arduratzen den jakintza-arloa (ikus Elosua, 2005, 2010).

Komunikazio-kompetentzia neurtzeko erabiltzen diren proben emaitzen aplikagarritasuna hertsiki lotua dago proba horiek ematen dituzten puntuazioen esangura substantiboarekin. Hizkuntza-proba bat ez da inolaz ere galdera edo ataza multzo bat soilik. Komunikazio-kompetentzia neurtzeko eredu teoriko batez gidatuta sortzen diren atazak ebaztetik lortutako kalifikazioak ereduaren beraren zenbakizko adierazpena dira; haren operazionalizazioa alegia. Horregatik, edozein probaren sortze-prozesuan ezinbesteko urratsa da zenbakizko emaitzaren (adierazpen formala) eta horren azpiko esanguraren (komunikazio-kompetentzia) arteko lotura aztertzea (ikus 1. irudia). Bi elementu horien uztardurak bakarrik bermatu ahal izango ditu emaitzetan oinarrituriko inferentziak eta interpretazioak. Psikometriaren esparruan, puntuazioen baliagarritasunak aztertzen du uztardura hori. Xedea litzateke egiaztatzea jatorrizko helburuak betetzen diren ala ez, hau da, egiaztatzea komunikazio-kompetentzia neurtzeko tresnak hori neurtzen duela eta ez beste ezer (ikus Elosua, 2003).

1. Irudia. Komunikazio-kompetentzia neurtzeko egiaztatze-proben egitura. Hau irudiaren azpian, oin-ohar moduan jartzea komeni da

Froga horiek berretsi egin behar dute proben emaitzetan oinarritutako erabakien eta inferentzien baliagarritasuna eta bidezkotasuna, bai azterketaren xede-hizkuntza H1dutenentzat bai H2 dutenentzat.

Baliagarritasuna da psikometriako kontzepturik garrantzitsuenak. Testen erabilera erreferentea den *Standards for Educational and Psychological Testing*-eko azkeneko bertsioan (*American Educational Research Association, American Psychological Association eta National Council on Measurement in Education, 2014*), hau aitortzen da: “Testen sorreraren eta balioespenaren alderdirik oinarritzakoa da baliagarritasuna”.

Gure esparruan, euskararen kasuan, H1eko eta H2ko izangaien komunikazio-kompetentzia ebaluatzen da. Ondorioz, beste hainbat analisirekin batera neurketa-eredu formalak —hau da, atazak eta galderak sortzeko erabiltzen den markoak— baliokidea izan behar du izangai guztientzat. Are gehiago, baliokidetasun hori egiaztatu egin behar da ebidentzia enpirikoen bidez. Froga horiek berretsi egin behar dute proben emaitzetan oinarritutako erabakien eta inferentzien baliagarritasuna eta bidezkotasuna, bai azterketaren xede-hizkuntza H1dutenentzat bai H2 dutenentzat (Messick, 1989). Ebidentziek bermatu behar dute, azken batean, ebaluazio-prozesua bidezkoa dela.

Argudioetan oinarritutako baliagarritasunaren ikuspuntutik (Kane, 2013), talde heterogeneoetan edo jatorri askotariko izangaien artean egiten diren probek berme hau behar dute: emaitzen orokortze-inferentziak bultzatzeko ebaluazio-prozesuak egiaztatu egin behar du neur-

Itxura guztien arabera, lagunarteko ahozko hizkeran bada alderik definitutako hiru taldeen artean (lehen hizkuntza euskara; lehen hizkuntza euskara/gaztelania, eta lehen hizkuntza gaztelania), baina hizkuntza idatzian taldeen arteko aldea askoz txikiagoa dela uste da.

tzen den konstruktua ez duela alboratzerik eragiten izangaien taldeen artean. Bestela esanda, emaitzen baliagarritasunaren frogen berri eman behar da (AERA, APA eta NCMEA, 2014).

Hizkuntzen ebaluazioaren esparruan, ez da gaur arte gai horri buruzko ikertze-lanik argitara eman. Hizkuntzen aldetik eleanitzak diren eremu urriko hizkuntzen lurraldeetan, helburua ez da hainbat hizkuntza-jatorri duten izangaiek egiten duten probaren baliokidetasuna bermatzea; kontua da hizkuntza ofizial batean egiaztatu behar dela gaitasuna, hizkuntza hori lehen hizkuntza, eskola-hizkuntza edo H2 izan badaiteke ere. Eremu urriko hizkuntzen lurraldeetan, H2 ez da atzerriko hizkuntza: H2 da hizkuntzaz jabetzeko prozesuan erabilera-esparru naturalak eta formalak uztartzen dituen hizkuntza.

AZTERKETAREN HELBURUA

Testuinguru horretan, euskararen komunikazio-kompetentzia aitortzeak duen eragina kontuan izanik, erabaki dugu EGA (Euskararen Gaitasun Agiria) azterketaren emaitzen konparagarritasuna analizatzea, EGAren izangaien lehen hizkuntzaren arabera.

Azterketa egiteko bi galdera hauei erantzun nahi diegu:

1. Zein da EGAKo proba idatziaren barne-egitura?
2. Lehen hizkuntzak eraginik badu EGAKo proba idatziaren egituran?

Itxura guztien arabera, lagunarteko ahozko hizkeran bada alderik definitutako hiru taldeen artean (lehen hizkuntza euskara; lehen hizkuntza euskara/gaztelania, eta lehen hizkuntza gaztelania), baina hizkuntza idatzian taldeen arteko aldea askoz txikiagoa dela uste da; izan ere, eskolaren testuinguruan erabiltzen da batez ere hizkuntza idatzia, eta ikasle gehienek euskarazko ereduetan ikasten dute. Hauek dira 2016-2017 ikasturteko matrikulazio-datuak, Haur Hezkuntzan (3-5 urte): D ereduan % 78,96, B ereduan % 17,94 eta A ereduan % 3,08.

Egindako zehaztapenak buruan, lehendabizi, labur bada ere, neurketaren inbariantzaren kontzeptua deskribatuko dugu, eta ondoren, analisisien eta emaitzen berri emango dugu.

NEURKETAREN INBARIANTZA HIZKUNTZA-PROBETAN

Zuzena eta bidezkoa den ebaluazio batean, neurketa-tresna baten ezaugarriak ezin dira aldatu taldearen ezaugarrien arabera. Natura-zien-

tzietan oinarrizkoa den printzipio hori gizarte-zientzietan frogatu beharreko hipotesia da. Tresna bat inbariantea da probak neurtzen duen ezkutuko aldagaian —komunikazio-kompetentzia, gure kasuan— maila berdina dutenei puntuazio berdina ematen badie (Elosua eta Hambleton, 2018; Meredith, 1993). Adibidez, eman dezagun balizko item hau. Item hipotetiko honen helburua gaitasun lexikoa neurtzea da:

2. irudia. Balizko itema.

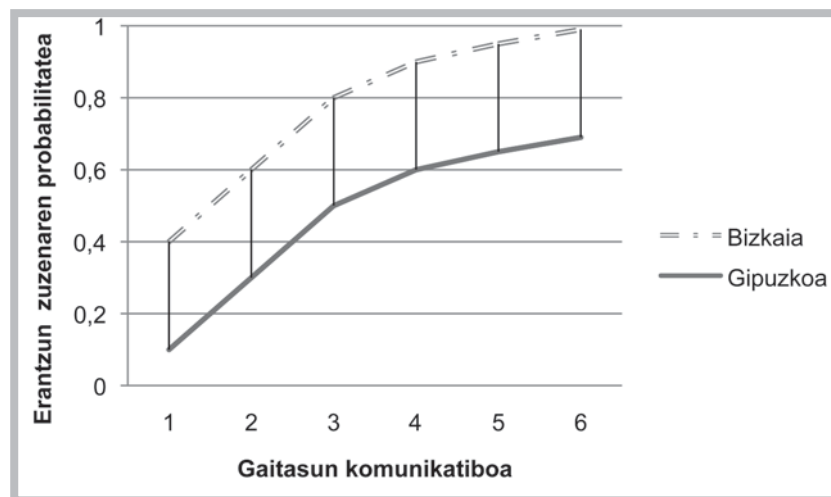
Autoa egin zaio, ez duelako behar bezala lehortu.

- a. Pozoitu
- b. Ugertu
- c. Gaiztotu
- d. Zuhurtu

**** Erantzun zuzena b**

Itema bizkaitarrek eta gipuzkoarrek erantzun dute. Hirugarren irudiko grafikoak erakusten duenaren arabera, gaitasun lexikoaren maila berdina dutenen artean (irudian ikus daitekeen bezala, 6 gaitasun-maila daude adibide honetan) bizkaitarrek hobeto erantzuten dute gipuzkoarrek baino. Hau da, itema errazagoa da bizkaitarrentzat; gipuzkoarrak gaitasunaren neurketan kaltetuak atera dira. Itemaren helburua, ordea, ez da bizkaiera-maila neurtzea, eta, ondorioz, itema alboratua dela esango genuke. Neurketa-tresna hori, item hori, ez da inbariantea, bere ezaugarri metrikoak ez baitira berdinak hiztun talde horietan. Itemak funtzionamendu diferentziala du eta gipuzkoarrak alboratu egiten ditu, kaltetu.

3. irudia. Inbariantzarik gabeko itema. Funtzionamendu diferentziala.

**Euskararen
Gaitasun Agiria
(EGA)
eskuratzeko
azterketa Eusko
Jaurlaritzaren
Euskara
Zerbitzuak
kudeatzen du.
EGA 1982an
sortu zen eta,
harrezkero, 70
deialdi izan dira.
Urte horietan,
150.000 lagun
inguruk eskuratu
du EGA agiria.
EGArekin
konstruktua
teorikoa ikuspegi
komunikatiboan
oinarritzen da
eta Europako
hizkuntza-
ebaluatzaileen
elkartearen eta
Europako
Erreferentzia
Marko
Bateratuaren
(EEMB, 2001)
irizpideak
errespetatzen
ditu.**

Neurketa-tresna inbariantea denean, taldeen artean puntuazioan egon litezkeen aldeak ez dira taldeen artean dauden hainbat faktorek eragin-dakoak, lehen hizkuntzak edo jatorriak, esaterako. Inbariantza izatea, beraz, ezinbestekoa da alborapenik ez izateko. Kasu horretan, erantzun zuzena ez du neurketaren xede den gaitasun lexikoak bakarrik mugatzen. Badago erantzunean eragina duen beste faktoreren bat, neurketa baldintzatzen duena, eta faktore hori lotua egon ohi da talde sozial batekin, linguistiko batekin edo kultural batekin. Gure adibidean bizkaieraren (euskalkiaren) ezagutzarekin lotua.

EUSKARAREN GAITASUNA NEURTZEKO PROBA. EGA

Euskararen Gaitasun Agiria (EGA) eskuratzeko azterketa Eusko Jaur-laritzaren Euskara Zerbitzuak kudeatzen du. EGA 1982an sortu zen eta, harrezkero, 70 deialdi izan dira. Urte horietan, 150.000 lagun inguruk eskuratu du EGA agiria. EGArekin konstruktua teorikoa ikuspegi komu-nikatiboan oinarritzen da (Bachman and Palmer, 1996; Canale eta Swain, 1980) eta Europako hizkuntza-ebaluatzaileen elkartearen (ALTE, 2001) eta Europako Erreferentzia Marko Bateratuaren (EEMB, 2001) irizpideak errespetatzen ditu. EGAK 2010 ezker du ALTEren (*Association of Lan-guage Testers in Europe*) Q kalitate-agiria (ALTE QSM Quality Manage-ment System. Q202), eta 2017an berretsi berri dio ALTEk agiri hori. C1 mailako azterketa goi-mailako azterketa da, EEMBren arabera. EGA lortzen duena erabiltzaile gaitua eta eraginkorra da. Hona hemen zer dioen EEMBk C1 mailako gaitasunari buruz:

“C1 maila duen hizkuntza-erabiltzailea gai da era askotako testu luzeak irakurtzeko eta nolabaiteko eskakizun mailari erantzuteko, eta gai da, orobat, testu horietan esanahi inplizituei antzemateko. Badaki jariatasunez eta bat-batean gauzak adierazten, esapide egokia aurkitzeko ahalegin handia egiten ari denik sumatzen ez zaiola. Hizkuntza malgutasunez eta eraginkortasunez erabil dezake, helburu sozial, akademiko eta profesionalekin. Testu argiak, ongi egituratuak eta xeheak ekoizteko gai da, baita gai konplexuei buruzkoak ere, testuaren antolaketa-, artikulazio- eta koherentzia-mekanismoak zuzen erabiliz” (HABE, 2005,: 44. or.)

EGArekin helburua, beraz, goi-mailako hizkuntza-gaitasuna eta giza ko-munikaziorako erabilera egiaztatzea da. Ez du erabilera berezietarako gaitasuna eskatzen (hezikuntza, itzulpena edo kazetaritza), baina ko-munikazio-kompetentziaren erreferentzia gisara hartzen da irakaskun-tzan eta beste hainbat esparrutan.

EGAREN izangaiek hainbat arrazoi dituzte EGA azterketa egiteko. Batzuek arrazoi profesionalak dituzte; izan ere, EGA agiria erreferentzia da beste gaitasun profesionalak ere eskatzen dituzten hainbat lanpostutan. Beste batzuek, berriz, arrazoi pertsonalak dituzte, esate baterako, duten euskara-gaitasuna egiaztatzea. Probara aurkezteko gutxieneko adina 17 urte da. Atazen egituraren aldetik, EGAK bi proba ditu: proba idatzia eta ahozko proba. Atariko proba EGA azterketa egin ahal izateko sarbidea da.

Proba idatziak sei ataza ditu:

1. *Elkarrizketa-testua*. Izangaiek elkarrizketa-testu batean hamar hutsune bete behar dituzte. Hutsune bakoitza betetzeko hiru aukera eskaintzen zaizkie. Guztira 5 puntu balio ditu, zuzen betetako hutsune bakoitzak puntu erdia.
2. *Lexikoa*. Ataza honetan testu literario labur bateko 10 hitzen baliokideak eman behar dituzte izangaiek. Hitz bakoitzeko lau aukera dituzte eta bakarra da zuzena. Atazak 5 puntu balio ditu, erantzun zuzen bakoitzeko puntu erdia.
3. *Irakurmena*. Izangaiei hiru testu ematen zaizkie, bi labur eta luze bat. Guztira aukera anitzeko 10 itemi erantzun behar diete izangaiek, 5 item testu laburrei dagozkienak eta gainerako 5ak testu luzeari dagozkionak. Irakurmenak 10 puntu balio ditu, zuzen erantzundako itemeko puntu 1.
4. *Esaldiak berridatzi*. Izangaiek hamar esaldi berridatzi behar dituzte. Ataza horrek 10 puntu balio ditu, zuzen berridatzitako esaldiko 1 puntu.
5. *Idazlan laburra*. Izangaiek gutxienez 150 hitz dituen testu bat idatzi behar dute ataza horretan. Bi gai ematen zaizkie aukeran: bata gutun bat idazteko eta bestea gogoeta bat egiteko. Idazlan laburrak 0-10 puntu balio ditu.
6. *Idazlan luzea*. Izangaiek gutxienez 250 hitz dituen testu bat idatzi behar dute, alegia, aldizkari baterako testua. Azalpen-testu bat edo argudio-testu bat idatzi behar dute. Informazio zabala duten bi dossier eskaintzen zaizkie, bat aukera dezaten. Idazlan luzeak, laburrak bezala, 0-10 puntu balio ditu. Idazlanak (luzeak zein laburrak) kalifikatzeko hiru azpi-gaitasun hartzen dira kontuan: edukia (0-3), testuaren moldea (kohesioa eta koherentzia) (0-3) eta zuzentasun gramatikala (0-4).

Ahozko probak bi trebetasun ebaluatzen ditu: mintzamena eta entzumenena.

**Ikerketa
honetan, 2.554
lagunen emaitzak
aztertu dira:
1.471
emakumezko eta
1.080 gizonezko.
Izangaien lehen
hizkuntzari (H1)
dagokionez,
laginaren
banaketa hau da:
(a) euskara %
46,6 (N = 1.267),
(b) gaztelania %
26,56 (N = 679)
eta (c) euskara
eta gaztelania %
23,80 (N = 608).**

1. *Mintzamena.* Bi ataza ditu: bakarrizketa eta bi lagunen arteko elkarrizketa. Proba binaka egiten dute izangaiek. Bakarrizketarako, bakoitzari testu bat ematen zaio eta, 20 minutuko prestatze-lanak egin ondoren, bere bikoteari 5 minutuko azalpena egitea eskatzen zaio. Elkarrizketarako, gai beraren ikuspegi bana ematen zaie bi izangaiei. Biek bakoitzari egokitu zaion iritzia defendatu eta eztabaidan jardun behar dute 5 minutuz. Ataza bakoitzak 0-20 puntu balio ditu.

2. *Entzumena.* Izangaiek grabazio bat entzuten dute eta aukera anitzeko 20 itemi erantzun behar diete. Atazak 10 puntu balio ditu, zuzen erantzundako itemeko puntu erdia.

Azterketa osoa bi egunetan egiten da: lehenengo egunean proba idatzia eta bigarrenetan ahozkoa. Proba idatzia gainditzen duten izangaiek bakarrik egin dezakete ahozko proba.

METODOA

I

Lagina

Ikerketa honetan, 2.554 lagunen emaitzak aztertu dira: 1.471 emakumezko eta 1.080 gizonezko. Izangaien batez besteko adina 20,96 da eta horren desbideratze tipikoa (DT) 7,48. Izangaien lehen hizkuntzari (H1) dagokionez, laginaren banaketa hau da: (a) euskara % 46,6 (N = 1.267), (b) gaztelania % 26,56 (N = 679) eta (c) euskara eta gaztelania % 23,80 (N = 608). Lehen hizkuntza EGAren matrikula-erregistroa egiterakoan izangai bakoitzak bere buruari aitortzen dion aldagaia da. Matrikula-erregistroan aldagai horrek sei maila ditu (euskara baino ez, euskara batez ere, gaztelania baino ez, gaztelania batez ere, euskara/gaztelania, besterik), baina azterketa egiteko sei maila horiek hirura ekarri dira (euskara, euskara eta gaztelania, eta gaztelania).

Datuen analisisa eta emaitzak

Analisiak egiteko, EGA azterketaren proba idatzia osatzen duten atazetan lortutako kalifikazioak aztertu dira. Datu-analisisa ekuazio estrukturalak izeneko metodologian oinarritu da (Structural Equation Modeling; SEM; ikus. Elosua eta Muñiz, 2010).

Taldeen arteko diferentziak

Espero zen bezala, emaitza orokorrak ezberdinak izan dira hiru taldeetan. Lehen hizkuntza euskara duen taldeak atera du batez besteko balio

altuena eta lehen hizkuntza gaztelania duenak baxuena (1. taula). Bina-kako alderaketek erakutsi dute lehen hizkuntza euskara ($BB_{\text{euskara}} = 28,32$; $DT = 5,14$) duten eta lehen hizkuntza gaztelania ($BB_{\text{gaztelania}} = 27,24$; $DT = 4,60$) duten taldeen arteko aldea esanguratsua dela benetan ($p < 0,01$). Aldiz, aldeak ez dira esanguratsuak izan ($p = 0,09$ eta $p = 0,08$), ez lehen hizkuntza euskara duten eta euskara/gaztelania ($BB_{\text{euskara/gaztelania}} = 27,82$, $DT = 4,64$) duten taldeen artean, ez lehen hizkuntza gaztelania duten eta euskara/gaztelania duten taldeen artean.

1. taula. Lehen hizkuntzaren arabera deskribatzaile estatistikoak.

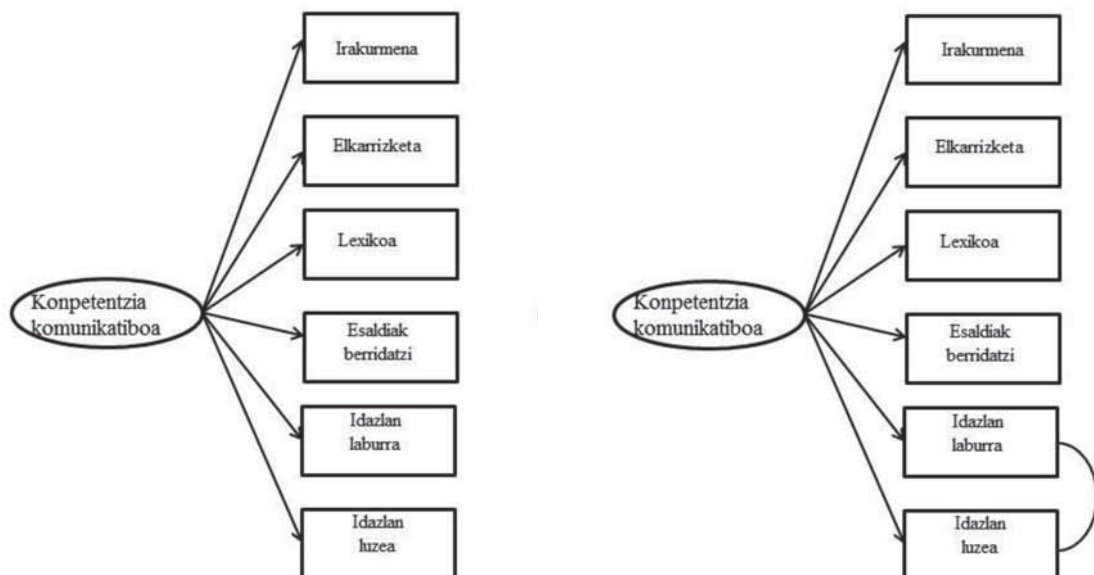
Lehen hizkuntza	Batez bestekoa	DT
Euskara	28,32	5,14
Euskara/Gaztelania	27,82	4,64
Gaztelania	27,24	4,60
Oharra. DT = Desbideratze Tipikoa		

EGAREN barne-egitura

EGAREN bidez lortzen diren kalifikazioak komunikazio-konpetentziaren adierazle badira, EGA osatzen duten ataza guztiek konstruktuko horrekin lotuta egon beharko dute. Ideia hori adierazten du 3. irudiak. Egitura hori enpirikoki egiaztatzeko, faktore-analisi baieztatzaileak zenbatetsi dira, eta emaitzek erakutsi dutenez, esaterik badago ataza guztiek zerbait komunean badutela. Komunean duten horri komunikazio-konpetentzia deritzogu. Emaitzak laburki azaltzeko adierazle bakarra erakusten dugu, CFI izeneko (Comparative Fit Index; doiketa-adierazle konparatiboa). Adierazle hori 0 eta 1 artekoa da eta, ontzat hartzeko, 0,9 tik gorakoa izan behar du. CFI balioak kasu guztietan ebakidura-puntuaren azpitik daude ($CFI_{\text{euskara}} = 0,90$; $CFI_{\text{euskara/gaztelania}} = 0,90$; $CFI_{\text{gaztelania}} = 0,86$) (ikus 2. taula). Atazen ezaugarriak errepikatuz gero, nabaria da idazlan luzea eta idazlan laburra atazen arteko antzekotasuna. Bi ataza horien arteko lotura eta ataza horiek beste atazekin duten lotura kontuan hartuta, ikus daiteke lotura handiagoa dela idazlan luzearen eta idazlan laburraren artekoa. Hori kontuan izanik, formalki lotura hori gehitu diogu ereduari (atazen arteko korrelazioa; ikus 3. irudia). Lagin bakoitzerako eredu berrespezifikatuak zenbatetsi dira, eta emaitzek erakusten dutenez, eredu horien doitze-maila hobea da (ikus 2. taula).

EGAREN bidez lortzen diren kalifikazioak alborapenik ez badute, EGA sortzeko erabili den komunikazio-konpetentziaren eredua ez da izangaien lehen hizkuntzaren arabera aldatuko.

4. irudia. EGAREN barne-egitura. Jatorrizko eredua eta eredu eraldatua.

2. taula. EGAREN barne-egiturari dagozkion adierazleak.

Lehen hizkuntza	Ereduak	CFI
Oinarritzko ereduak		
Euskara	Jatorrizkoa	0,90
	Eraldatua	0,96
Euskara/Gaztelania	Jatorrizkoa	0,90
	Eraldatua	0,99
Gaztelania	Jatorrizkoa	0,86
	Eraldatua	0,99
Inbariantza-ereduak		
	Oinarritzkoa	0,96
	Metrikoa	0,96

Datuek erakusten dute eredu eraldatuan lortzen diren doitzeko-adierazle konparatiboaren (CFI) emaitzak onargarriak direla; izan ere, 0,90etik gorakoak dira eta, gainera, asko gerturatu dira 1 baliora.

Neurketa-tresnaren inbariantza

EGAREN bidez lortzen diren kalifikazioak alborapenik ez badute, EGA sortzeko erabili den komunikazio-kompetenziaren eredua ez da izangaien lehen hizkuntzaren arabera aldatuko. Hori hala den ala ez baieztatzeko, eredua lehen hizkuntzaren arabera sortutako laginetan zenbatetsi da. Emaitzek erakusten dutenez (ikus 2. taula), ereduaren konfigurazioa berdina da aztertutako hiru taldeentzat (CFI = 0,96). Hori inbariantzaren

lehen baldintza izanik, atazen eta komunikazio-konpetentziaren arteko loturen indarrak berdinak diren ala ez ere aztertu behar da (inbariantza metrikoa). Gure kasuan eta lortutako balioei so eginez gero, atazen eta komunikazio-konpetentziaren arteko loturak taldez talde berdinak direla ondorioztatzen da. EGA azterketa osatzen duten proben barne-egitura, beraz, berdina da lehen hizkuntzaren arabera definitutako taldeetan.

Eztabaida

Eremu urriko hizkuntzak biziberritzeko planetan, hizkuntza-gaitasunaren agiria eskatzen da hizkuntza-eskubideak defendatzeko, lanpostu publikoak eskuratzeko eta, sarri askotan, baita lanpostu pribatua eskuratzeko ere. Eremu urriko hizkuntza-hiztunek hizkuntza-gaitasuna dutela frogatzeko, ezinbestekoa dute gaitasun-agiria, bai hizkuntza hori H1 dutenek, bai H2 dutenek. Oro har, lehen hizkuntza eremu urriko hizkuntza duten familietakoek harreman estuagoa eta ugariagoa dute eremu urriko hizkuntzarekin, eremu urriko hizkuntza hitz egiten ez duten familietakoek baino. Hala ere, bidezko ebaluazioan, hizkuntzarekin izandako harremanak ez luke eraginik izan behar egiaztatze-proben emaitzen baliagarritasunean. Ebaluazio-tresna bera erabiltzen bada lehen hizkuntza ezberdina duten izangaien gaitasuna ebaluatzeko, ebaluazio-tresna horrek ezaugarri bertsuak izan behar ditu talde guztien gaitasuna neurtzeko. Bestela esanda, proba baten barneko egitura lehen hizkuntzaren arabera aldatuko balitz, probaren emaitzetan hainbat izangai alboratu egingo lituzke eta emaitza horietan oinarrituta ateratako ondorio guztiak bidegabeak izango lirateke, bai psikometriaren ikuspegitik bai gizarte-egokitasunaren aldetik (AERA. APA eta NCMEA, 2014).

EGA azterketa aztergai duen ikerketa-lan honetan, lehen hizkuntzaren arabera egindako taldeetako izangaien errendimenduan izan daitezkeen aldeak aztertu ditugu lehenbizi, eta, ondoren, azterketaren barne-egitura eta azterketaren inbariantza ebaluatu ditugu. Espero bezala, emaitzek erakutsi dute badirela aldeak. Kalifikazioei begiratuz gero, ikusten da lehen hizkuntza euskara dutenek lortzen dituztela oro har kalifikazio altuenak, horien atzetik ditugu lehen hizkuntza euskara/gaztelania dutenak eta, azkenik, lehen hizkuntza gaztelania dutenak. Diferentzien tamainaren analisiak erakutsi dute lehenengo bi taldeen artean aldeak hutsalak direla, eta lehen hizkuntza euskara dutenen eta lehen hizkuntza gaztelania dutenen artean ere aldea txikia dela.

SEM markoan, neurketaren inbariantza analizatu da. Komunikazio-konpetentziaren eredu dimentsiobakar bera egokitu zaio EGARI, eta,

Gure kasuan eta lortutako balioei so eginez gero, atazen eta komunikazio-konpetentziaren arteko loturak taldez talde berdinak direla ondorioztatzen da. EGA azterketa osatzen duten proben barne-egitura, beraz, berdina da lehen hizkuntzaren arabera definitutako taldeetan.

**Esan liteke
analisien
emaitzek
erakusten dutela
euskararen
gaitasuna
ebaluatzen duen
EGAren proba
idatziaren
eredua, lehen
hizkuntzaren
arabera bereizi
diren hiru
taldeetan
(euskara,
euskara/gaztela-
nia eta
gastelania) erabil
daitekeela, nahiz
eta, espero
bezala, lehen
hizkuntza
euskara duten
taldeko izangaiek
batez besteko
kalifikazio
altuagoa lortu
gainerakoek
baino.**

idazmeneko bi atazak lotura dutela ikusi ondoren, inbariantzaren azterketak erakutsi du eredua berdina dela hiru taldeetan.

Laburbilduz, esan liteke analisien emaitzek erakusten dutela euskararen gaitasuna ebaluatzen duen EGAren proba idatziaren eredua, lehen hizkuntzaren arabera bereizi diren hiru taldeetan (euskara, euskara/gaztelania eta gastelania) erabil daitekeela, nahiz eta, espero bezala, lehen hizkuntza euskara duten taldeko izangaiek batez besteko kalifikazio altuagoa lortu gainerakoek baino.

Komunitate elebidunetako hizkuntza-politikak eta hizkuntza biziberritzeko hartzen diren neurriak betiere eztabaidagarriak diren arren, komunikazio-kompetentzia egiaztatze erabiltzen diren tresnek analisi psikometrikoen babesa izan behar dute, ebaluazioak zuzenak eta bidezkoak izango badira. Ebaluazio-tresnetan alborapena egoteak hainbat herritarri kalte egin diezaioke (Elosua eta Hambleton, 2018); izan ere, horrek egokiak ez diren hainbat erabaki hartzea eta besteak beste hainbat izangairi lanpostua ez eskuratzea ekar diezaioke, ondorioz. Hizkuntzaren egoera normaltzeko planak martxan jartzen direnean, normalizatze horren parte izaten dira komunikazio-kompetentzia egiaztatze probak; horiek hizkuntza-eskubideen defentsarekin bat datozen jardunbidea izaten dira. Psikometriaren ikuspuntutik, egiaztatze-proben bidez lortzen diren emaitzen baliagarritasunaren analisiak oso lagungarriak izango lirateke, bai ebaluazio-tresnak hobetzeko, bai tresna horiek gizartean duten onarpena eta sinesgarritasuna handitzeko eta sendotzeko. ●

ERREFERENTZIAK

- American Educational Research Association, American Psychological Association, eta National Council on Measurement in Education. (2014). *Standards for Educational and Psychological Testing*. Washington DC: American Educational Research Association.
- ALTE. (2001). *Principles of good practice for ALTE examinations*. ALTE working group.
- Bachman, L. F., eta Palmer, A. S. (1996). *Language Testing in Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Browne, M. W., eta Cudeck, R. (1992). "Alternative ways of assessing model fit." *Sociological Methods eta Research*, 21: 230-258. doi: 10.1177/0049124192021002005
- Canale, M., eta Swain, M. (1980). "Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching eta testing." *Applied Linguistics*, 1: 1-47. doi: 10.1093/applin/I.1.1

- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching eta Assessment*. Strasbourg.
- Elosua, P. (2003). "Sobre la validez de los tests" *Psicothema* 15(2), 315-321.
- Elosua, P. (2005). *Psikometria. Testen eraketa eta erabilpena*. Bilbo, U.P.V./E.H.U.
- Elosua, P. (2010). *R gizarte-zientzietarako. Datuen eta Eskalen analisisa Rcom-metaer-ekin*, EHU
- Elosua, P., eta Hambleton, R. K. (2018). "Psychological eta Educational Test Score Comparability Across Language eta Cultural Groups in the Presence of Item Bias." *Journal of Psychology eta Education* 13(1), 23-32. doi: <http://dx.doi.org/10.23923/rpye2018.01.155>
- Elosua, P., eta Muñiz, J. (2010). "Exploring the factorial structure of the Self-Concept: A sequential approach using CFA, MIMIC eta MACS models, across gender eta two languages." *European Psychologist* 15, 58-67. doi:10.1027/1016-9040/a000006
- Garvin, P. (1993). "A conceptual framework for the study of language standardization." *International Journal of the Sociology of Language* 100: 37-54. doi: 10.1515/ijsl.1993.100-101.37
- Kane, M. T. (2013). "Validating the interpretations eta uses of test scores." *Journal of Educational Measurement*, 50: 1-73. doi: 10.1111/jedm.12000
- Lane, P. (2015). "Minority language standardisation eta the role of users." *Language Policy*, 14, 263-283. doi: 10.1007/s10993-014-9342-y
- Messick, S. (1989). "Validity." In *Educational Measurement*. 3rd ed , edited by Robert L Linn, 13-103. New York, NY Engleeta: Macmillan Publishing Co, Inc;.
- Milroy, J. (2001). "Language ideologies eta the consequences of standardization." *Journal of Sociolinguistics*, 5: 530-555. doi: 10.1111/1467-9481.00163
- Meredith, W. (1993). "Measurement invariance, factor analysis, eta factorial invariance." *Psychometrika*, 58: 525-543. doi: 10.1007/BF02294825
- UNESCO. (1996). *Universal declaration of linguistic rights*. Barcelona: UNESCO